

Duurzaam bosbeheer op wetenschappelijke grondslag

Van 21 tot en met 25 maart werd er in Nancy een internationale conferentie over duurzaam bosbeheer georganiseerd. De lange titel van de conferentie luidde: Criteria en Indicatoren voor duurzaam bosbeheer op niveau van de beheereenheid. De organisatoren waren: IUFRO task force on Sustainable Forest Management, ECOFOR en EFI. Vijf dagen lang spraken wetenschappers uit alle continenten over hoe de problemen rond criteria en indicatoren voor duurzaam bosbeheer wetenschappelijk gezien het beste aangepakt kunnen worden.

De conferentie was opgedeeld in 5 sessies, geflankeerd door de openings- en sluitingsceremonie. Elke sessie werd ingeleid door een of twee gevraagde sprekers, gevolgd door een aantal vrijwillige presentaties. De sessies waren als volgt ingedeeld:

1. Economische, sociale en participatie onderwerpen bij duurzaam bosbeheer
2. Aspecten van biodiversiteit in duurzaam bosbeheer
3. Modellen en kwalitatieve benaderingen voor het vaststellen van duurzaamheid of diversiteit
4. Het gebruik van criteria en indicatoren voor duurzaam bosbeheer op opstandsniveau
5. Integratie van criteria en indicatoren voor duurzaam bosbeheer op regionaal niveau.

Naast de presentaties van ver-

schillende wetenschappers was er veel ruimte voor onderlinge discussie. Met uitzondering van de openingsdag, bestond de conferentie uit een ochttenprogramma (discussie), en 's middags presentaties. Deze discussies waren bedoeld om met elkaar van gedachten te wisselen over de onderwerpen die gepresenteerd waren op de dag ervoor. Daartoe waren de deelnemers, variërend in aantal van 70 tot 140, opgedeeld in verschillende kleinere groepen.

Het inhoudelijke deel werd ingeleid door de Canadees Peter Duinker, met een uitdagend betoog over het gebruik van criteria en indicatoren. Welke criteria en indicatoren kies je, hoe zijn ze tot stand gekomen, geven ze aan wat je wilt weten, laten ze geen ruimte voor twijfel en zijn ze evenwichtig verdeeld over de verschillende functies van het bos.

1. Economische, sociale en participatie onderwerpen bij duurzaam bosbeheer

1. Solberg uit Noorwegen benadrukte in zijn verhaal de economische aspecten van biodiversiteit, zoals het achterliggende economische belang en de kosten en baten van meer en betere bescherming. Wat daarbij meer aandacht moet krijgen is de verbetering van de coördinatie en benutting van de verzamelde informatie.
2. Uit de latere groepsdiscussie(s) kwam dit laatste ook naar voren: De criteria en indicatoren van een bepaald certificaat moeten kunnen worden gemeten en gemonitord. Je kan wel álles willen meten,

monitoren en onderzoeken, maar daar zit natuurlijk ook een kostenplaatje aan. Dat kostenplaatje wordt niet betaald door de consument, maar door de boseigenaar. De boseigenaar is vooral geïnteresseerd in certificering als het geld oplevert en niet te veel kost. (zie ook het artikel van de Unie van bosgroepen, elders in dit nummer).

3. De sociale en participatieve aspecten kwamen o.a. aan bod bij de presentatie van Harris (USA). Hij legde sterk de nadruk op het verzamelen van informatie via het raadplegen van de lokale bevolking: Daaruit komen vaak tegenstrijdige belangen naar voren die verschillende groepen in eenzelfde gebied hebben. Hoewel ook andere presentaties de rol van lokale groepen benadrukten, heeft niemand een duidelijk antwoord hoe lokale participatie vertaald zou moeten worden in duidelijke criteria en indicatoren. Er bestaan daarvoor te grote verschillen in de houding tegenover participatie.

2. Aspecten van biodiversiteit in duurzaam bosbeheer

De Zweedse onderzoeker Angelstam wees er in deze sessie terecht op dat het beschermen van biodiversiteit in bossen in West en Oost-Europa een verschillende benadering vraagt: In het westen is er geen oerbos meer en daardoor moet het beschermen en herstel van semi-natuurlijke bossen hier de hoogste prioriteit hebben. Naarmate je meer naar het oosten gaat neemt de oppervlakte oerbos toe, vandaar

dat daar de nadruk meer moet liggen op het verstandig benutten van de natuurlijke hulpbronnen en beschermen van voldoende omvangrijke gave systemen. Zijn presentatie gaf verder een helder beeld van de waarde van bosstructuur en enkele karakteristieke diersoorten als indicatoren voor biodiversiteit. De bijdrage van Suchant (Duitsland) over het verband tussen landschaps- en bosstructuur en het voorkomen van het Auerhoen als de indicatorsoort sloot daar goed op aan. In de groepsdiscussie werden wel vraagtekens gezet bij het opstellen van criteria en indicatoren op basis van het beschermen van kernsoorten, of 'umbrella-species' zoals men in Zuidwest Duitsland gedaan heeft. Het beheer is daar gericht op het verkrijgen van een goed leefklimaat voor het Auerhoen. Deze soort is relatief makkelijk te meten en monitoren en dat maakt het een goedkope indicator. Maar is het ook een betrouwbare indicator? Bij het kiezen van het Auerhoen als kernsoort is ervan uitgegaan dat de soorten die in hetzelfde leefgebied zitten, maar moeilijker te meten zijn, dan ook wel zullen komen en blijven, maar daar zijn natuurlijk vraagtekens bij te zetten. Juist vanwege deze onzekerheid doet men het in de tropen heel anders: daar wordt veelal gewerkt met representatieve proefvlakken waar je 'alles' meet. Uiteraard zijn ook daar weer vergelijkbare vragen te stellen: Wanneer zijn deze proefvlakken dan representatief? Ook in het vijfde thema kwam deze 'schaal'-discussie naar voren. De oplossing bleef echter uit.

3. Modellen en kwalitatieve benaderingen voor het vaststellen van duurzaamheid of diversiteit

Ghazoul (UK) presenteerde de resultaten van een analyse van li-

teratuur over tropische bossen. Daaruit blijkt dat bij de keuze van criteria en indicatoren rekening gehouden moet worden met de natuurlijke variatie. Verder bleek dat veel indicatoren tijdsafhankelijk zijn: dat betekent dat voor een goede monitoring van de effecten van bijvoorbeeld de kap niet 1 indicator, maar een set van verschillende indicatoren met een verschillende tijdsspanne nodig is. Verder was er onder meer een bijdrage uit België over het gebruik van multicriteria evaluatiesystemen bij het nemen van beslissingen over beheersmaatregelen in relatie tot duurzaam bosbeheer.

4. Het gebruik van criteria en indicatoren voor duurzaam bosbeheer op opstandsniveau

1. De gastspreker Mohan sprak in zijn presentatie over de ervaringen die India recent heeft opgedaan met het opstellen en implementeren van criteria en indicatoren. De set van 6 criteria en vele indicatoren is gebruikt voor het opstellen van een nationaal bossenprogramma, waarbij opviel dat ook hier de participatie van uiteenlopende belangengroepen aanwezig was.
2. In de groepsdiscussie en in de eerste bijeenkomst was het belang van participatie ook al naar voren gekomen, net als de sociale aspecten. Hierbij werd niet alleen gedoeld op de rechten van inheemse volkeren zoals Indianen in de tropen, maar evenzeer op de rol die de milieubeweging speelt in het hele proces. De milieubeweging manipuleert volgens wetenschappers werkzaam in de tropen namelijk de mening van de vooral Westerse maatschappij door in te spelen op de aibaarheidsfactor van soorten (zoals de Tijger in India). Hoewel dit

natuurlijk wel de certificeringsdiscussie heeft aangewakkerd, bestaat het gevaar dat de milieubeweging zijn standpunt te ver doorvoert. Wanneer dat gebeurt ontstaan vaak lokale initiatieven.

3. Daarom was een door velen gedeelde oproep dat er niet een alomvattend systeem ontwikkeld moest worden voor de hele wereld (zoals bijvoorbeeld het FSC keurmerk beoogt), maar enkele lokale certificeringssystemen die elkaar aanvullen en erkennen. Het doel van deze keurmerken moet hetzelfde zijn: het verkrijgen van duurzamer bosbeheer.

5. Integratie van criteria en indicatoren voor duurzaam bosbeheer op regionaal niveau.

Dit thema werd ingeleid door Lammerts van Bueren met een samenvatting van het Tropenbos Hierarchical Framework, waarna een aantal regionale ervaringen gepresenteerd werd. Vooral de Amerikaanse bijdrage, gepresenteerd door Howard, over de ervaringen met gecertificeerde bossen met de vraag 'welke ruimtelijke schaal moet je gebruiken?' leverde veel gespreksstof op voor de latere groepsdiscussie. Want hoever moet je gaan om een ecosysteem te beschermen? Gebruik je daarvoor een aantal veilige gebieden waar je niets mag oogsten? En zo ja, wat moeten de afmetingen dan zijn van zulke 'veilige gebieden'? Kenmerkend was daarbij dat er enerzijds niet genoeg bekend is om de keuzes te maken die hiervoor nodig zijn, maar dat je anderzijds om verder te komen moet roeien met de riemen die je hebt, ook al blijkt later wellicht dat dat niet de juiste beslissing geweest is. Daar ligt volgens een aantal deelnemers niet zozeer

een rol voor de wetenschap, maar eerder een rol voor de maatschappij, de milieubeweging en/of de politiek.

Tot slot

Deze conferentie was een aanenschakeling van lokale ervaringen, wetenschappelijke benaderingen en het presenteren van

hiaten in de kennis. Hoewel een duidelijke samenvatting van de bereikte resultaten ontbrak denk ik dat Guldin (USA) als slotspreker het treffend wist samen te vatten: Duurzaamheid is geen statisch concept, en behoeft daarom voortdurend nieuwe inzichten. Daarom is het zaak nieuwe alternatieven te onderzoeken

op bestaande problemen, waarbij niet alleen binnen de bekende grenzen gekeken wordt. Deze week heeft aangetoond dat de wetenschap daarbij niet zonder hulp van de maatschappij, de milieubeweging en de politiek kan.

Met dank aan Gijs van Tol, voor het gebruik van zijn verslag.

BERICHTEN

Schade door glasvezelkabels

Volgens de Bomenstichting sluit Nederland zich zo massaal aan op een verbinding met Internet, dat bij de aanleg van het glasvezelnetwerk de normale regels niet meer gelden. De Bomenstichting zegt dat de benodigde vergunningen zo snel worden uitgegeven, dat de aanvraag vaak niet meer door alle betrokken ambtenaren wordt beoordeeld, zoals bijvoorbeeld de 'groene' ambtenaar. Het gevolg is dat aanvullende maatregelen, om gevolgschade aan bomen te voorkomen, door de tijdsdruk niet meer geëist worden.

Volgens de Bomenstichting kunnen kabelleggers tegenwoordig van zo'n geavanceerde techniek gebruik maken dat deze technieken ook voor bomen toegepast moeten worden. Uiteraard zijn de kosten van deze 'sleufloze technieken' hoger, maar bomen sparen kost de gemeenschap op termijn minder. Volgroeide bomen opofferen is volgens de stichting kapitaalvernietiging. Zij voert hiertegen actie en roept iedereen op die constateert dat kabels dwars door boomwortels heen dreigen te worden gelegd, om bij de gemeente te informeren naar de vergunning en aan te dringen op het gebruik van sleufloze technieken.

Handboek Programma Beheer

Voor particulieren en gemeenten die gebruik willen maken van de nieuwe subsidieregeling is op 1 mei jl. het Handboek Programma Beheer verschenen. Het Handboek, een uitgave van SBNL, de Federatie Particulier Grondbezit, de Unie van Bosgroepen, de Nederlandse Vereniging van Rentmeesters en het Nationaal Groenfonds, levert maatwerk voor elke situatie. In de eerste plaats geeft het boekwerk antwoord op de vraag of de lezer daadwerkelijk in aanmerking komt voor de subsidie. De achtergronden van elke subsidiemogelijkheid en de bijbehorende afwegingen worden verder toegelicht en er worden enkele concrete voorbeelden gegeven. In het Handboek is een uitklapbaar schema opgenomen dat per type terrein verwijst naar de bijbehorende paragrafen, alsmede een begrippenlijst met de meest voorkomende begrippen rond Programma Beheer.

Het Handboek Programma Beheer kost f 50,-- en is te bestellen bij SBNL, tel. 0340-591593.